

HAKEMLİ MAKALE / REFEREED ARTICLE

Akademik Alanda Halk/Yetişkin Eğitiminin Kurumsallaşması⁴

Arzu Bektaş⁵

Özet

Bu çalışma akademik bir disiplin olan halk/yetişkin eğitimi alanının üniversite sistemi içindeki mevcut durumunu ve sorunlarını ele almıştır. Bu kapsamda, bu alanın üniversitelerdeki akademik yapılanma durumu ve alanda doktora düzeyinden mezun olanların, bazı kurumsallaşma sorunlarına yönelik görüş, düşünce ve deneyimlerinin değerlendirilmesi hedeflenmiştir. Veri toplamak için çalışmada nitel araştırma yaklaşımıyla doküman analizi ve yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır. Araştırma sonuçlarında halk/yetişkin eğitimi alanının çok sayıda üniversite içinde yer aldığı ancak sadece altı üniversitede lisansüstü eğitimin sürdürüldüğü görülmüştür. Yapılan görüşmelerde tarihsel süreçte akademik yapılanmadaki değişimlerin alanın gelişimini kesintiye uğrattığı, alınan kararlarda alanın öznel ihtiyaçlarının ve bilimsel birikiminin gözetenmediği görüşleri ön plana çıkmıştır. Ayrıca halk/yetişkin eğitimi alanının kadrolarını kendi mezunlarından ziyade farklı disiplinlerden gelenlerin oluşturması alanın özerkliği için endişe verici olarak değerlendirilmektedir.

Anahtar Sözcükler: Halk Eğitimi, Akademik Kurumsallaşma, Hayat Boyu Öğrenme ve Yetişkin Eğitimi

⁴ Bu makale Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Bölümü Hayat Boyu Öğrenme ve Yetişkin Eğitimi Bilim Dalı'nda Prof. Dr. Ahmet YILDIZ danışmanlığında yapılan Türkiye'de Üniversitede Yetişkin Eğitimi Alanının Kurumsallaşması başlıklı yüksek lisans tezi çalışmasına dayalı olarak oluşturulmuştur.

⁵ Doktora Öğrencisi Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü/ Eğitim Bilimleri Bölümü. Hayat Boyu Öğrenme ve Yetişkin Eğitimi /PhD. Student, Ankara University Faculty of Educational Sciences, Department of Lifelong Learning and Adult Education / a.arzubektas@gmail.com

Abstract

This study deals with the current situation and problems of the field of public/adult education, which is an academic discipline, within the university system. In this context, it was aimed to evaluate the academic structuring of the field in universities and the opinions, thoughts and experiences of those who graduated from the doctoral level in the field regarding some institutionalisation problems. In order to collect data, document analysis and semi-structured interviews were conducted with a qualitative research approach. In the results of the research, it was seen that the field of public/adult education is included in many universities, but postgraduate education is carried out in only six universities. In the interviews, the views that the changes in the academic structure in the historical process interrupted the development of the field and that the subjective needs and scientific knowledge of the field were not taken into consideration in the decisions taken came to the fore. In addition, the fact that the staff of the field of public/adult education is made up of people from different disciplines rather than its own graduates is considered to be worrying for the autonomy of the field.

Keywords: Public Education, Lifelong Learning and Adult Education, Academic Institutionalization

Türkiye’de uygulama alanı olarak tarihsel geçmişi oldukça eskiye dayanan, Cumhuriyet aydınlanmasında çok önemli işlevi ve güçlü bir geleneği olan halk/yetişkin eğitiminin bilim alanı olarak akademik bir disiplin kabul edilmesi 1965 yılında Ankara Üniversitesi’nde ilk eğitim fakültesinin açılmasıyla başlamaktadır (Yıldız, 2004). Eğitim fakültesi içinde yer alan başlıca bölümlerden biri olan halk/yetişkin eğitimi aynı zamanda eğitim sistemindeki değişim ve dönüşümlerden en çok etkilenen alanlardan biri olmuştur. Akademik yapılanmada “Halk Eğitimi Bölümü” adıyla başlayan ve bugün “Hayat Boyu Öğrenme ve Yetişkin Eğitimi Anabilim Dalı” olarak devam eden alan, her dönemin siyasal yapısına göre farklı anlamlar ve görevler yüklenmektedir.

1960’lı yılların siyasal ve toplumsal hareketlerinin etkisi altında şekillenen eğitim sistemi içinde başlayan alanın akademik gelişimi, küresel ve ulusal ölçekte yaşanan bütün dönüşümlerden doğrudan ve dolaylı olarak etkilenmiştir. 1980 sonrası neoliberal dönem yetişkin eğitimi alanında yaşam boyu öğrenme anlayışını baskın hale getirmiş (Yıldız, 2021a) ve yaşam boyu öğrenmeyi, hayat boyu öğrenme adı altında kapsamlı bir dönüşümün etkili bir mekanizması haline getirmiştir (Bağcı, 2015). Bu durum aynı zamanda halk/yetişkin eğitimi alanında yaşanan paradigmatik bir dönüşümü de işaret etmekte (Sayılan, 2001, 2009) ve kurumsallaşma sorunlarını beraberinde getirmektedir. Örgütsel, kurumsal ve akademik alanda yıllar içinde halk/yetişkin eğitimi alanına yüklenen anlam ve beklentilerin yanı sıra alanın sorunları da çeşitlenerek artmaktadır. Alan yazın incelendiğinde halk/yetişkin eğitimi alanında sorunların araştırmalarda, (Bülbul, 1987; Duman, 2005, 2007; Okçabol, 2006; Tekin, 1991; Uysal ve Yıldız, 2006; Uysal, 2018) ulusal ve uluslararası toplantı ve sempozyumlarda sıklıkla dile getirildiği görülmektedir.

Bu çalışma ile Türkiye’de akademik alanda halk/yetişkin eğitiminin kurumsallaşma durumu ve sorunlarının analiz edilmesi amaçlanmıştır. Bu kapsamda öncelikle alanın üniversiteler içindeki mevcut durumu ortaya çıkarılacak sonrasında ise halk/yetişkin eğitimi doktora mezunlarının akademik kurumsallaşma sorunlarına ilişkin görüş ve deneyimleri analiz edilecektir.

Yöntem

Halk/yetişkin eğitimi alanının akademik alanda kurumsallaşma durumunun incelendiği bu araştırma betimsel tarama modelinde bir çalışmadır ve derinlemesine bilgi ve geniş bakış açısı imkanı sağlayan nitel araştırma yaklaşımı (Büyüköztürk ve ark. 2019) tercih edilmiştir. Tarama modelleri; araştırma konusu bir durumun, nesnenin ya da bireyin var olan

durumunu değiştirmeye çalışmadan, halen ya da geçmişte var olduğu şekliyle olduğu gibi gözlenmesi (Karasar, 2018), bir başka deyişle var olan durumun fotoğrafının çekilmesi olarak tanımlanmaktadır (Büyüköztürk ve ark. 2019).

Araştırmanın çalışma grubunu halk/yetişkin eğitimi alanında farklı zamanlarda öğrenim gören ve doktor unvanı alan 19 kişi oluşturmaktadır. Ankara Üniversitesi, Boğaziçi Üniversitesi ve bu üniversitelerde kayıtlı olup yurt dışındaki üniversitelerin halk/yetişkin eğitimi doktora programlarından mezun olanlar arasından belirlenen kişilerle gönüllülük esasıyla görüşmeler yapılmıştır. Bunun için üniversitelerin halk/yetişkin eğitimi alanında çalışanlar ile üniversitede ancak farklı alanlarda çalışanların yanı sıra üniversite dışı kurum ve kuruluşlarda çalışanlara ulaşmak hedeflenmiştir. Bu çerçevede amaca uygun olarak belirlenen ve görüşme talebi gönderilen mezunlar arasından gönüllü olan 19 kişi ile görüşmeler yapılmıştır. Katılımcıların bazı özellikleri Tablo 1’de yer almaktadır:

Tablo 1: Katılımcıların Özellikleri

Konu	Özellikler	Sayı
Cinsiyet	Kadın	13
	Erkek	6
Doktora Mezunu Olduğu Üniversite	Ankara Üniversitesi	15
	Boğaziçi Üniversitesi	4
Görev alanları	Üniversite	14
	Milli Eğitim Bakanlığı	3
	Özel Sektör	1
	Sivil Toplum Kuruluşu	1
Üniversitedeki Akademik Çalışma Alanları	Halk/Yetişkin Eğitimi	4
	Eğitim Bilimleri	4
	Sağlık Bilimleri	2
	Diğer (Sosyoloji/Okul Öncesi Öğrt./Tıp/İşletme)	4
Yüksek Lisans Eğitimleri	Halk/Yetişkin Eğitimi	10
	Eğitim Yönetimi	1
	Sağlık Eğitimi	1
	Ebelik	1
	Halk Bilimi	1
	Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik	1
	Biyoloji	1
	Kamu Yönetimi	1
	Sınıf Öğretmenliği	1
	Kadın Çalışmaları	1

Nitel araştırmalarda verilerin toplanması görüşmeler, gözlem ve doküman analizi yoluyla yapılır (Merriam, 2018). Araştırmanın verilerini toplamada doküman analizi ve görüşme

teknîği kullanılmıştır. Halk/yetişkin eğitimi alanının üniversitelerdeki mevcut durumuna ilişkin veriler doküman analizi, kurumsallaşma sorunlarına yönelik görüş ve düşüncelere ait veriler ise yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ile elde edilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşme formu iki bölümden oluşmaktadır. İlk bölümünde katılımcıların tanımlayıcı özellikleri, ikinci bölümde ise akademik kurumsallaşma durumuna ilişkin açık uçlu sorular yer almaktadır. Yarı yapılandırılmış görüşme soruları araştırmanın amaçlarını ortaya çıkarmak için, katılımcıyı konuşmaya teşvik edecek ve daha fazla bilgi almak için sonda sorularını da içerecek şekilde (Büyüköztürk ve ark, 2019; Creswell, 2017) hazırlanmıştır. Alan uzmanı yardımı alınarak hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu deneme görüşmelerinden sonra son şekli verilerek oluşturulmuştur.

Verilerin analizinde, doküman analizi ile elde edilen verilerle, kişisel bilgileri içeren veriler betimsel analize tabi tutulmuş ve sayısal olarak sunulmuştur. Nitel veri analizi araştırmacının toplanan verinin anlamını yorumlayarak dışarı aktarması ve anlam verme sürecidir (Merriam, 2018). Bu doğrultuda yarı yapılandırılmış görüşmelerden elde edilen veriler sayısal sonuçlardan ziyade araştırmanın amacına uygun olarak belirlenen temalar altında analiz edilerek yorumlanmıştır.

Bulgular Ve Yorum

Bu bölümde öncelikle halk/yetişkin eğitimi alanının üniversitelerdeki mevcut durumu resmedilmiş daha sonra ise görüşmelerden elde edilen akademik kurumsallaşma sorunlarına ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Halk /Yetişkin Eğitimi Alanının Üniversitelerdeki Mevcut Durumu

Halk/yetişkin eğitimi alanının Türkiye'deki üniversitelerde yer alma durumu, akademik kadronun yapısı ve lisans ve lisansüstü mezunlarına ilişkin bulgulara yer verilen bu bölümde ilk olarak hangi üniversitede hangi bölüm içinde yer aldığına bakılmıştır.

Üniversitede halk /yetişkin eğitimi alanı günümüzde; Yükseköğretim Kurulu (YÖK) tarafından yayınlanan 15 Haziran 2016 tarihli değişiklik sonucu "Hayat Boyu Öğrenme ve Yetişkin Eğitimi Anabilim Dalı" adıyla Eğitim Bilimleri Bölümü'nün bir alt disiplini olarak yer almaktadır. Yeni kurulan eğitim fakültelerinde bu anabilim dalının yer alması gerektiğine ilişkin karar da (Uysal, 2018) bunda etkili olmuş, birçok üniversitede yer almaya başlamış ve halk/yetişkin eğitimi alanında hayat boyu öğrenme anlayışına evrilen kurumsallaşma önem kazanmıştır.

Alanın çoğunlukla anabilim dalı olarak, bazı üniversitelerde ise program/bilim dalı olarak yer

aldığı görülmüştür. Buna göre halk/yetişkin eğitimi alanının üniversitelerde yer aldığı durum Tablo 2 ile gösterilmektedir.

Tablo 2.

Halk/Yetişkin Eğitimi Alanının Üniversitelerdeki Mevcut Durumu-2022 Haziran

Sıra No	Üniversite Adı	Fakülte/Enstitü	Bölüm/Anabilim Dalı	Akademik Alan adı
1	Afyon Kocatepe	Eğitim Fakültesi	Eğitim Bilimleri Bölümü	Hayat Boyu Öğrenme ve Yetişkin Eğitimi Anabilim Dalı
2	Ankara	Eğitim Bilimleri Enstitüsü	Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı	Hayat Boyu Öğrenme ve Yetişkin Eğitimi Bilim Dalı
3	Atatürk	Eğitim Fakültesi	Eğitim Bilimleri Bölümü	Hayat Boyu Öğrenme ve Yetişkin Eğitimi Anabilim Dalı
4	Balıkesir	Eğitim Fakültesi	Eğitim Bilimleri Bölümü	Hayat Boyu Öğrenme ve Yetişkin Eğitimi Anabilim Dalı
5	Bartın	Eğitim Fakültesi	Eğitim Bilimleri Bölümü	Hayat Boyu Öğrenme ve Yetişkin Eğitimi Anabilim Dalı
6	Boğaziçi	Sosyal Bilimler Enstitüsü	Eğitim Bilimleri Bölümü	Yetişkin Eğitimi Programı
7	Burdur M. Akif Ersoy	Eğitim Fakültesi	Eğitim Bilimleri Bölümü	Hayat Boyu Öğrenme ve Yetişkin Eğitimi Anabilim Dalı
8	Bursa Uludağ	Eğitim Fakültesi	Eğitim Bilimleri Bölümü	Hayat Boyu Öğrenme ve Yetişkin Eğitimi Anabilim Dalı
9	Çanakkale 18 Mart	Eğitim Fakültesi	Eğitim Bilimleri Bölümü	Hayat Boyu Öğrenme ve Yetişkin Eğitimi Anabilim Dalı
10	Düzce	Eğitim Fakültesi	Eğitim Bilimleri Bölümü	Hayat Boyu Öğrenme ve Yetişkin Eğitimi Anabilim Dalı
11	Gaziantep	Eğitim Fakültesi	Eğitim Bilimleri Bölümü	Hayat Boyu Öğrenme Tezli/Tezsiz Yüksek Lisans Programı
12	Hacettepe	Eğitim Fakültesi	Eğitim Bilimleri Bölümü	Hayat Boyu Öğrenme ve Yetişkin Eğitimi Anabilim Dalı
13	Hatay Mustafa Kemal	Eğitim Fakültesi	Eğitim Bilimleri Bölümü	Hayat Boyu Öğrenme ve Yetişkin Eğitimi Anabilim Dalı
14	İstanbul Medeniyet	Eğitim Bilimleri Fakültesi	Eğitim Bilimleri Bölümü	Hayat Boyu Öğrenme ve Yetişkin Eğitimi Anabilim Dalı
15	İzmir Demokrasi	Eğitim Fakültesi	Eğitim Bilimleri Bölümü	Hayat Boyu Öğrenme ve Yetişkin Eğitimi Anabilim Dalı
16	Kastamonu	Eğitim Fakültesi	Eğitim Bilimleri Bölümü	Hayat Boyu Öğrenme ve Yetişkin Eğitimi Anabilim Dalı
17	Kırıkkale	Eğitim Fakültesi	Eğitim Bilimleri Bölümü	Hayat Boyu Öğrenme ve Yetişkin Eğitimi Anabilim Dalı
18	Kocaeli	Eğitim Fakültesi	Eğitim Bilimleri Bölümü	Hayat Boyu Öğrenme ve Yetişkin Eğitimi Anabilim Dalı
19	Kırşehir Ahi Evran	Eğitim Fakültesi	Eğitim Bilimleri Bölümü	Hayat Boyu Öğrenme ve Yetişkin Eğitimi Anabilim Dalı
20	Marmara	Eğitim Bilimleri Enstitüsü	Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı	Halk Eğitimi Programı
21	Muş Alparslan	Eğitim Fakültesi	Eğitim Bilimleri Bölümü	Hayat Boyu Öğrenme ve Yetişkin Eğitimi Anabilim Dalı
22	Niğde Ömer Halisdemir	Eğitim Fakültesi	Eğitim Bilimleri Bölümü	Hayat Boyu Öğrenme ve Yetişkin Eğitimi Anabilim Dalı
23	Pamukkale	Eğitim Fakültesi	Eğitim Bilimleri Bölümü	Hayat Boyu Öğrenme ve Yetişkin Eğitimi Anabilim Dalı
24	Sakarya	Eğit. Bil. Enst.	Eğitim Bilimleri Bölümü	Yaşam Boyu Öğrenme Tezli Yüksek Lisans Programı
25	Sivas Cumhuriyet	Eğitim Fakültesi	Eğitim Bilimleri Bölümü	Hayat Boyu Öğrenme ve Yetişkin Eğitimi Anabilim Dalı
26	Süleyman Demirel	Eğitim Fakültesi	Eğitim Bilimleri Bölümü	Hayat Boyu Öğrenme ve Yetişkin Eğitimi Anabilim Dalı
27	Trabzon	Eğitim Fakültesi	Eğitim Bilimleri Bölümü	Hayat Boyu Öğrenme ve Yetişkin Eğitimi Anabilim Dalı
28	Yıldız Teknik	Eğitim Fakültesi	Eğitim Bilimleri Bölümü	Hayat Boyu Öğrenme ve Yetişkin Eğitimi Anabilim Dalı

Hayat Boyu Öğrenme ve Yetişkin Eğitimi alanı 28 üniversitenin akademik yapısı içerisinde yer almaktadır. Ancak altı üniversitede (Ankara, Boğaziçi, Marmara, Bartın, Kocaeli ve Sakarya) aktif lisansüstü programı sürdürülmekte iken geri kalan 22 üniversitede sadece alanın ismi yer almakta, bazılarında akademisyen kadrosu olsa da programlar pasif durumda görülmektedir. Halk/yetişkin eğitimi alanında aktif yüksek lisans/doktora programı sürdüren üniversiteler Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3.

Halk/yetişkin eğitimi alanında aktif yüksek lisans/doktora programı sürdüren üniversiteler

Üniversite	Bölüm/Anabilim Dalı	Akademik Alan	Program
Ankara	Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı	Hayat Boyu Öğrenme ve Yetişkin Eğitimi Bilim Dalı	Yüksek Lisans/Doktora
Boğaziçi	Eğitim Bilimleri Bölümü	Yetişkin Eğitimi Programı	Yüksek Lisans/Doktora
Bartın	Eğitim Bilimleri Bölümü	Hayat Boyu Öğrenme ve Yetişkin Eğitimi Anabilim Dalı	Yüksek Lisans
Marmara	Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı	Halk Eğitimi Programı	Yüksek Lisans
Sakarya	Eğitim Bilimleri Bölümü	Hayat Boyu Öğrenme ve Yetişkin Eğitimi Anabilim Dalı	Yüksek Lisans
Kocaeli	Eğitim Bilimleri Bölümü	Hayat Boyu Öğrenme ve Yetişkin Eğitimi Anabilim Dalı	Yüksek Lisans

Tablo 3’ de görüldüğü üzere Alanda lisansüstü programları olan Ankara Üniversitesi ve Boğaziçi Üniversitesi dışında doktora programı yer almamaktadır. Bartın Üniversitesi ve Kocaeli Üniversitesi’nde Hayat Boyu Öğrenme ve Yetişkin Eğitimi Anabilim Dalı olarak yer almakta ve yüksek lisans programları bulunmaktadır. Sakarya Üniversitesinde Yaşamboyu Öğrenme; Marmara Üniversitende ise Halk Eğitimi programları bulunmaktadır. Aşağıda altı üniversiteye ait ayrıntılılar yer almaktadır:

Ankara Üniversitesi Hayat Boyu Öğrenme ve Yetişkin Eğitimi Bilim Dalı.

Türkiye’nin ilk eğitim fakültesi ve halk/yetişkin eğitimi alanının “Halk Eğitimi” adıyla akademik bir disiplin olarak yer aldığı ilk üniversite Ankara Üniversitesi’dir. Halk/yetişkin eğitiminin akademik alanda gelişiminin öncüsü olan Ankara Üniversitesi, bu alanın tarihsel süreçte yaşadığı değişim ve dönüşümleri de temsil etmektedir. Buna göre oluşturulan Tablo 4’te Ankara Üniversitesi Halk/Yetişkin Eğitimi alanının akademik tarihinde dönemlere yer verilmiştir:

Tablo 4: Ankara Üniversitesi Halk/Yetişkin Eğitimi Alanının Akademik Tarihinde Dönemler

Yıl	Akademik Yapı Adı	Bağı Olunan Kürsü/Bölüm
1967-1971	Halk Eğitimi Bilim Dalı/Ders	Eğitim Sosyoloji Kürsüsü
1971-1974	Halk Eğitimi Lisans İhtisas Bölümü	Halk Eğitimi Lisans İhtisas Bölümü
1974-1982	Halk Eğitimi Bölümü	Eğitim Sosyolojisi Kürsüsü
1982-1989	Halk Eğitimi Anabilim Dalı	Eğitim Yönetimi ve Planlaması Bölümü
1989-1997	Halk Eğitimi Bölümü Halk Eğitiminin Kuramsal Temelleri Anabilim Dalı Halk Eğitiminde Yöntem ve Teknikler Anabilim Dalı	Halk Eğitimi Bölümü
1997-2007	Halk Eğitimi Bilim Dalı	Eğitim Yönetimi ve Planlaması Bölümü
2007-2008	Yaşam Boyu Öğrenme Anabilim Dalı	Eğitimin Kültürel Temelleri Bölümü
2008-2016	Yaşam Boyu Öğrenme ve Yetişkin Eğitimi Bölümü	Yaşam Boyu Öğrenme ve Yetişkin Eğitimi Bölümü
2016- Halen	Hayat Boyu Öğrenme ve Yetişkin Eğitimi Anabilim Dalı	Eğitim Bilimleri Bölümü

Tablo 4' e göre; Ankara Üniversitesi halk/yetişkin eğitimi 1967'de Eğitim Sosyolojisi Kürsüsünde halk eğitimi dersi olarak başladığı üniversite sistemi içindeki varlığını 2016 yılından itibaren Eğitim Bilimleri Anabilim Dalına bağlı olarak sürdürmektedir. Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesinde üniversite düzeyinde ilk halk/yetişkin eğitimi dersleri "Halk Eğitimi" ve "Toplum Kalkınması" dersleriyle bölümün kurucu başkanı Prof. Dr. Cevat Geray tarafından verilmiştir (Bilir, 2009).

1971 yılında başlayan Halk Eğitimi Lisans Programı 1982-1989 arasında kapalı kaldığı 7 yıl boyunca kesintiye uğrasa da 1997 yılına kadar aktif devam etmiştir.

Halk/yetişkin eğitiminin akademik yapılanması ve kurumsallaşmasında kesintiye uğrama süreci, Dünya Bankası ve Uluslararası Para Fonu (IMF) destekli eğitimi yeniden yapılandırma çalışmaları sonucu 1981 yılında kurulan YÖK müdahalesiyle başlamıştır.

1980 yılına kadar lisans ve lisansüstü düzeyde halk eğitimci yetiştiren fakültenin lisans bölümleri 1982 yılında 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun eğitimi yeniden yapılandırma kararları sonucunda kapatılmış ve halk eğitimi bölümü anabilim dalına dönüştürülmüş (Uysal, 2018; Gözütok, 1994) ve 1989'a kadar geçen 7 yıllık süre boyunca anabilim dalı olarak lisansüstü eğitim sürdürülmüştür.

1989-1997 yılları arasındaki dönemde ise alınan YÖK kararıyla, kendine bağlı iki anabilim dalı ile birlikte lisans, yüksek lisans ve doktora programları yürüten bir bölüm olarak üniversitede yer almaya başlamıştır.

1997 yılında yine yeni bir YÖK kararıyla Halk Eğitimi Bölümünün lisans programları

kapatılmış, sadece yüksek lisans ve doktora programları olan bilim dalı haline getirilmiş ve akademik konumu geriletilmiştir (Miser, 2016). Halk eğitimciliğinin kendi kimliğini kanıtlamış ve öğretmenlikten bağımsız bir meslek olduğunu vurgulayan Geray (2002: 329), YÖK'ün bu kararlarını talihsizlik olarak değerlendirmiş ve halk eğitimine duyulan gereksinimin giderek arttığı bir dönemde yapılan bu değişikliklerin alandaki gelişmelere ters düştüğünü açıklamıştır.

2008-2016 yılları arasında YÖK'ün aldığı başka bir kararla “Yaşamboyu Öğrenme ve Yetişkin Eğitimi Bölümü” üniversitelerde eğitim fakültesi açılabilmesi için gerekli olan iki zorunlu bölümden biri olmuştur (Uysal, 2018). Yaşam Boyu Öğrenme ve Yetişkin Eğitimi adıyla ‘Bölüm’ olarak yer aldığı bu dönemde ise lisans eğitimleri ve bölüme ait anabilim dalı yer almamış; doktora programları Halk Eğitimi; tezli ve tezsiz yüksek lisans programları ise Yetişkin Eğitimi adıyla sürdürülmüştür (Bilir, 2009).

Son olarak 2016 yılında YÖK'ün aldığı karar sonucu eğitim bilimleri içerisinde birçok bilim dalından biri olmuş ve bölüm olarak üniversitedeki varlığı sonlandırılmıştır. Artık alanın adlandırılması Hayat Boyu Öğrenme ve Yetişkin Eğitimi olarak değişmiştir. Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı içerisinde yer alan yedi bilim dalından biri olarak tezli /tezsiz yüksek lisans ve doktora programları aktif olarak devam etmektedir. Bu durum tez başlıklarında da dikkat çekici bir farklılık yaratmaktadır. 2016 yılı öncesinde programa kayıtlı olanlar Yaşam Boyu Öğrenme ve Yetişkin Eğitimi Bölümü olarak mezun olmakta iken, 2016 sonrasında programa kayıtlı olanlar tez dosyalarında Hayat Boyu Öğrenme ve Yetişkin Eğitimi Bilim Dalı/Programı ifadesini kullanmaktadırlar. Dolayısıyla aynı yıl ve aynı programdan mezun olursa bile alan adlandırılması değişmektedir.

Boğaziçi Üniversitesi Yetişkin Eğitimi Programı.

Halk /yetişkin eğitiminin uzmanlık alanı olarak kabul edildiği ve üniversitede yer aldığı 1967 yılından sonra Boğaziçi Üniversitesi'nde 1980 yılında yetişkin eğitimi yüksek lisans programına başlanmıştır. Başlangıçta Fen Edebiyat Fakültesine bağlı eğitim bölümünde başlayan yüksek lisans programı sonrasında, 1982 yılında eğitim fakültesi içerisinde doktora programları da başlamıştır (Okçabol, 2006). Eğitim fakültesi/Eğitim Bilimlerinin ve Yetişkin eğitimi programının kurucu başkanı Prof. Dr. Turhan Oğuzkan'dır (Boğaziçi Üniversitesi, 2022).

1997 yılında eğitim fakültelerinin yeniden yapılandırılması amaçlı YÖK kararı sonucu

Boğaziçi Üniversitesi yetişkin eğitimi lisansüstü programları da kapatılmıştır (Duman, 2007). 1998 yılında yüksek lisans ve doktora programları açılmayan yetişkin eğitimi alanı beş yıl süreyle kapalı kalmış, yapılan itirazlar ve davalar sonucu 2003 yılında sadece yüksek lisans programı daha sonra ise doktora programı açılabilmiştir (Sayılan ve Yıldız, 2005). Sosyal Bilimler Enstitüsü/Eğitim Bilimleri Bölümüne bağlı olarak Yetişkin Eğitimi yüksek lisans ve doktora programları halen yürütülmektedir. Her ne kadar eğitim bilimlerine bağlı “Yetişkin Eğitimi” lisansüstü programı olsa da mezunları “Eğitim Bilimleri” adıyla diploma almaktadır. Yetişkin Eğitimi doktora programı, Boğaziçi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Bölümünün tek doktora programıdır (Boğaziçi Üniversitesi, 2022).

Marmara Üniversitesi Halk Eğitimi Programı.

YÖK’ün halk eğitiminin üniversitelerde yeniden bölüm olarak yapılandırılmasına onay verdiği 1989 yılında Marmara Üniversitesi’nde Halk Eğitimi Bölümü açılmasına karar verilmiştir (Duman, 2007). Ankara Üniversitesi Halk Eğitimi Bölümü ile birlikte lisans ve lisansüstü eğitimleri 1997 yılına kadar sürdürülmüştür (Duman, 2007). 1997 yılında YÖK kararı sonucu Halk Eğitimi Bölümü kapatılmış ve lisans eğitimi sona ermiştir. 1998 yılından itibaren yüksek lisans programları devam etmektedir. “Halk Eğitimi” adıyla yüksek lisans programı sürdüren tek üniversite Marmara Üniversitesidir. Akademik kadro eksikliği nedeniyle yeni lisansüstü öğrenci kaydı alınamamaktadır. Program, üniversite bilgi sisteminde görünmekte ancak sadece lisansüstü programa kayıtlı olup tez sürecini tamamlamamış olanlara yönelik eğitim hizmeti devam etmektedir.

Bartın Üniversitesi Hayat Boyu Öğrenme ve Yetişkin Eğitimi Anabilim Dalı. Hayat Boyu Öğrenme ve Yetişkin Eğitimi Anabilim Dalı, YÖK’ün 2016 yılındaki eğitim fakültelerinin yeniden yapılandırma kararı sonucu kurulmuş ve 2017-2018 eğitim öğretim yılında tezli yüksek lisans programına başlanmıştır (Bartın Üniversitesi, 2022). Anabilim dalı olarak yapılanmadan önce eğitim fakültesinde “Yaşam Boyu Öğrenme” adıyla lisansüstü program sürdürülmüş olup bu programın anabilim dalının açılması ile birlikte kapatıldığı görüşmelerde öğrenilmiştir.

Sakarya Üniversitesi Yaşam Boyu Öğrenme Lisansüstü Programı. Sakarya Üniversitesi Eğitim Enstitüsü’nde, Eğitim Bilimleri Yüksek Lisans Programı altında, Yaşam Boyu Öğrenme Tezli Yüksek Lisans Programı yer almaktadır (Sakarya Üniversitesi, 2022).

Kocaeli Üniversitesi Hayat Boyu Öğrenme ve Yetişkin Eğitimi Anabilim Dalı. 2016 yılında alınan YÖK kararı sonrasında eğitim fakültesinde eğitim bilimleri bölümüne bağlı Hayat Boyu Öğrenme ve Yetişkin Eğitimi Anabilim Dalı açılarak yüksek lisans programları

başlamıştır (Kocaeli Üniversitesi, 2022).

Hayat Boyu Öğrenme ve Yetişkin Eğitimi alanında yukarıda ayrıntılı olarak yer verilen altı üniversite dışında kalan yirmi iki (22) üniversitede aktif program bulunmamaktadır. Bu üniversitelerde açılan anabilim dalları çoğunlukla 2016 YÖK kararı sonrasında kurulmuştur.

Hayat Boyu Öğrenme ve Yetişkin Eğitimi Alanının Üniversitelerdeki Akademik Kadro Durumu

Türkiye’de üniversitelerde Hayat Boyu Öğrenme ve Yetişkin Eğitimi alanı 28 üniversitede yer almakta ancak 19 üniversitede akademisyen bulunmaktadır ve bunlardan sadece altısı halk/yetişkin eğitimi alanında lisansüstü eğitim yapmıştır.

Lisansüstü program sürdüren altı üniversitenin akademik kadrosu ayrıntılı olarak aşağıda yer almaktadır:

Ankara Üniversitesi’nde akademisyenlerin tamamı halk/yetişkin eğitimi alanında yetişen kişilerden oluşmaktadır. Akademik kadrosunda doktora eğitimini bu alanda tamamlamış üç Profesör, iki Doçent olmak üzere beş akademisyen yer almaktadır. Ayrıca bir Araştırma Görevlisi ile altı kişilik bir kadro bilimsel çalışmalarını sürdürmektedir (Ankara Üniversitesi, 2022). Akademisyenlerin eğitim deneyimlerine göre lisanstan başlayarak profesörlük kadrosu da dahil Türkiye’nin tek halk/yetişkin eğitimi akademisyeni Ankara Üniversitesi’nde yer alan Hayat Boyu Öğrenme ve Yetişkin Eğitimi Bilim Dalı kadrosunda yer almaktadır.

Halk/yetişkin eğitimi alanından gelen akademisyenin görev aldığı bir diğer üniversite ise Bartın Üniversitesi’dir. Bir Doçent, bir Doktor öğretim görevlisi ve bir Araştırma Görevlisi olmak üzere görev alan üç kişi arasından bir doçent halk/yetişkin eğitimi alanında doktora yapmıştır (Bartın Üniversitesi, 2022).

Kocaeli ve Sakarya Üniversitelerinin akademik kadrosunun alan dışından olduğu görülmektedir (Kocaeli Üniversitesi, Sakarya Üniversitesi, 2022) 2019 yılından itibaren yüksek lisans dereceleri verilmeye başlanan bu iki üniversitenin akademik kadrosunda yer alan iki akademisyenin yüksek lisans ya da doktora eğitimi halk/yetişkin eğitimi alanında değildir.

Yetişkin Eğitimi Programı olarak yüksek lisans ve doktora eğitimlerini sürdüren Boğaziçi Üniversitesi yapılanması farklıdır. Eğitim Bilimleri Bölümü akademisyenlerinin yürüttüğü lisansüstü eğitimlerde alana tanımlanmış akademisyen görülmemekle birlikte yetişkin eğitimi alanında doktoralı bir profesör mevcuttur (Boğaziçi Üniversitesi, 2022).

Marmara Üniversitesinde “Halk Eğitimi” programında yetişkin eğitimi alanında doktora ve doçentlik derecesi olan bir profesör, kadrosu farklı bir alanda olmasına rağmen görevlendirme ile buradaki lisansüstü tezleri yürütmektedir (Marmara Üniversitesi, 2022). Görüldüğü gibi üniversitelerde aktif halk/yetişkin eğitimi programları kadrolarında alanda yetişmiş sınırlı sayıda akademisyen tarafından yürütülmektedir.

Bununla birlikte; Hayat Boyu Öğrenme ve Yetişkin Eğitimi Anabilim dalı olan ve kadrosunda toplamda 26 akademisyenin yer aldığı 13 üniversitede sürdürülen eğitim programı bulunmamaktadır. Bu üniversitelerin kadrolarında halk/yetişkin eğitimi alanı mezunlarının değil, eğitim bilimlerinin farklı disiplinlerinden gelenlerin yer alması dikkat çekmektedir.

Halk/Yetişkin Eğitimi Lisans ve Lisansüstü Programları Mezunları ile ilgili Bulgular

Halk/yetişkin eğitimi alanında lisans, yüksek lisans ve doktora mezunları ile ilgili sayısal durumun yer aldığı bu bölümde doktora mezunlarının bazı özelliklerinin yanı sıra doktora tezlerinin yıllara göre dağılımı da yer almaktadır.

Halk/Yetişkin Eğitimi Lisans Programı Mezunları

Halk/yetişkin eğitimi alanında lisans programı sadece “Halk Eğitimi” adı altında ve iki üniversitede yürütülmüştür. Lisans eğitiminin Ankara Üniversitesi’nden ilk mezunlarını 1973 yılından son mezunlarını ise 2002 yılında verdiği yıla kadar 107 kız, 131 erkek olmak üzere toplamda 238 kişi “Halk Eğitimi” alanında lisans eğitimi almıştır (Miser, 2016). Marmara Üniversitesi lisans mezunları sayısı ise görüşmeler sonucunda en az 100 kişi olarak belirlenmiştir. Halen üniversitelerde halk/yetişkin eğitimi lisans programları bulunmamaktadır.

Halk/Yetişkin Eğitimi Yüksek Lisans Programı Mezunları Halk/yetişkin eğitimi yüksek lisans programı mezunlarının üniversitelere göre dağılımı ise aşağıda yer almaktadır (Tablo 5):

Tablo 5. Halk/Yetişkin Eğitimi Yüksek Lisans Mezunlarının Üniversitelere Göre Dağılımı -Haziran 2022

Üniversite Adı	Yüksek Lisans Sayı		
	Tezli	Tezsiz	Toplam
Ankara	133	136	269

Bartın	49	79	128
Boğaziçi	79		79
Kocaeli	11		11
Marmara	43		43
Sakarya	17		17
Toplam	332	215	547

Tablo 5’te görüldüğü üzere lisansüstü programı olan altı üniversiteden Haziran 2022 itibariyle tezli yüksek lisans mezun sayısı 332’dir. Ankara Üniversitesi ve Bartın Üniversitesi’nde tezsiz yüksek lisans programı da bulunmaktadır. Ankara Üniversitesi’nde ilk tezsiz yüksek lisans 2002 yılında, Bartın Üniversitesi’nde ise 2015 yılında yapılmıştır ve 2022 Haziran itibariyle toplamda 215 kişi tezsiz yüksek lisanstan mezun durumdadır. Halk/yetişkin eğitimi alanında yapılan toplam yüksek lisans tezi ise 547 olarak görülmektedir.

Halk/Yetişkin Eğitimi Doktora Programı Mezunları

Tablo 6’da halk/yetişkin eğitiminde doktora yapanların mezun oldukları üniversite, cinsiyet ve mevcut görev alanlarına göre dağılımı yer almaktadır. Tabloda ayrıca üniversitede görevli olanların hangi akademik alanda kadrolu oldukları da görülebilir.

Tablo 6. Halk/Yetişkin Eğitimi Doktora Mezunlarının Bazı Özelliklere Göre Dağılımı - Haziran 2022

Durum	Özellikler	Sayı
Üniversite Adı	Ankara	50
	Boğaziçi	24
Cinsiyet	Kadın	53
	Erkek	21
Görev alanları	Üniversite	47
	Milli Eğitim Bakanlığı	6
	Sivil Toplum Kuruluşu	1
	Kamu Kurumları	5
	Özel Kurum/Kuruluş	4
	Yerel Yönetim	2
	Yurt Dışı	4
	Bilinmeyen	5
Üniversitede Görevli olanların Akademik Alanları	Eğitim Bilimleri	19
	Yabancı Diller	11
	Temel Eğitim	4
	Sağlık/Sosyal Hizmet/sosyoloji	5
	Kamu Yönetimi/Siyaset Bilimi	2
	Tıp/Sağlık Eğitimi	2
	Diğer	4

Tablo 6' da görüldüğü üzere; halk /yetişkin eğitimi alanında doktora düzeyinde lisansüstü eğitim sürdüren Ankara Üniversitesi ve Boğaziçi Üniversitesi'nde 1983- Haziran 2022 yılları arasında toplamda 53 kadın, 21 erkek olmak üzere 74 kişi mezun olmuştur.

Görüşmeler sonucu Boğaziçi Üniversitesi yetişkin eğitimi doktora programında 1989 yılında çalışmasını tamamlayan Pakistan Yeni Delhi Üniversitesi'nden gelen bir kişi olduğu öğrenilmiş ve toplam sayıya dahil edilmiştir. Ayrıca Ankara ve Boğaziçi Üniversiteleri halk/yetişkin eğitimi programına kayıtlı olup, doktora çalışması için yurtdışına gönderilen ve mezun olan iki kişi de kayıtlı oldukları üniversitelerin sayısına dahil edilmiştir.

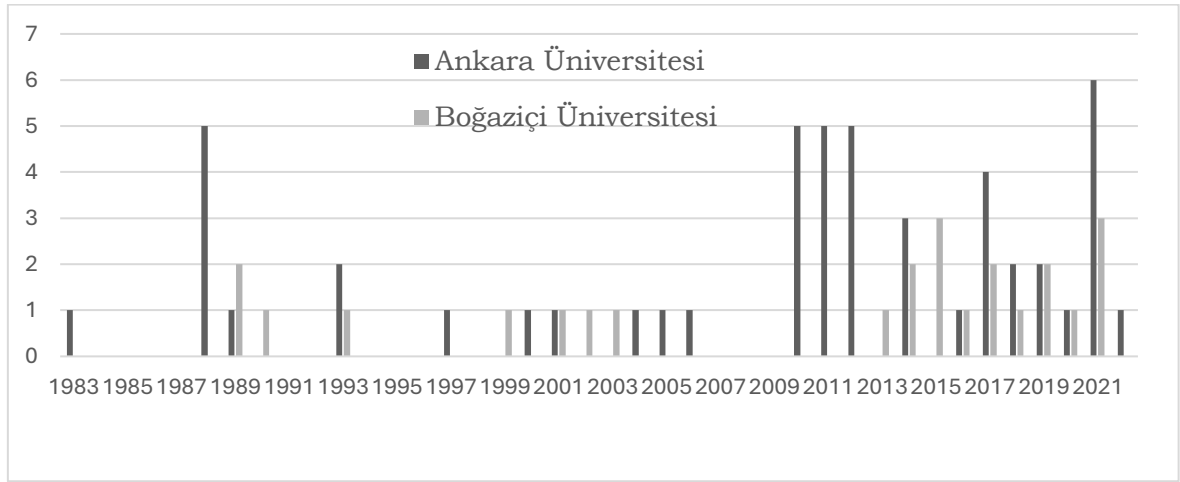
Doktora programlarından mezun olan toplam 74 kişi içerisinde 47 kişi ile çoğunluk üniversitelerde görev almaktadır. Milli Eğitim Bakanlığında görev alan altı kişi içerisinde Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü'nde üç kişi yer almaktadır. Farklı kamu kurum ve kuruluşlarında görev alan beş kişi dışında özel sektörde eğitim ve eğitim dışı alanlarda çalışanlar bulunmaktadır. Yerel yönetimlerde ve sivil toplum kuruluşunda halk/yetişkin eğitimi çalışmaları içinde olanlar da tabloda gösterilmektedir. Görev alanı üniversiteler olan 47 kişinin akademik alanlarını çoğunlukla eğitim bilimleri oluşturmaktadır.

Temel eğitim sınıflaması içeriği sınıf öğretmenliği, okul öncesi, fen ve matematik öğretmenliği gibi alanlardan oluşmaktadır. Sağlık hizmetleri, sağlık yönetimi, sosyal hizmet, ebelik ile ilgili alanda ise beş kişi görev almaktadır.

Eğitim bilimleri sınıflamasının içeriği, halk/yetişkin eğitimi alanının yanı sıra eğitim yönetimi ve denetimi, eğitim programları ve öğretim, rehberlik ve psikolojik danışmanlık gibi alanlarda çalışanlardan oluşmaktadır. Eğitim bilimleri içerisinde değerlendirilen 19 kişiden sadece sekiz kişi halk/yetişkin eğitimi alanında akademik kadrolarda yer almıştır. Ancak emekli olan ya da farklı nedenlerle ayrılanlardan sonra mevcut akademik kadrolarda halk/yetişkin eğitimi alanı yalnızca altı akademisyen ile temsil edilmektedir.

Halk/ yetişkin eğitimi doktora tezlerinin yıllara ve üniversitelere göre dağılımı ise aşağıda Grafik 1’de gösterilmektedir:

Grafik 1. Halk/Yetişkin Eğitimi Doktora Tezlerinin Yıllara Göre Dağılımı- Haziran 2022

Kaynak: (Yıldız, 2002; YÖK Tez Merkezi, 2022)

Grafik 1’de görüldüğü üzere halk/yetişkin eğitimi alanında ilk doktora tezi 1983 yılında Ankara Üniversitesi’ndedir. 1983 yılındaki ilk doktoradan beş yıl sonra 1988 yılında ve hepsi Ankara Üniversitesi’nde olmak üzere beş doktora tezi bulunmaktadır. 1989 yılı itibariyle Boğaziçi Üniversitesi’nde de başlayan doktora tezleri yıllara göre düzensiz bir dağılım göstermektedir.

2006-2010 yılları arasında geçen dört yıl süresince hiç doktora tezi olmadığı ancak daha sonraki yıllarda kesintisiz tezlerin olduğu görülmektedir. Boğaziçi Üniversitesi’nde 2003 yılındaki bir doktoradan sonra 2013 yılına kadar on yıl

boyunca doktora tezi bulunmamaktadır. Dokuz doktora ile en yüksek sayıda tez, 2021 yılındadır.

1997 ve 1999 yıllarındaki doktora tezleri yurtdışı üniversitelerin yetişkin eğitimi programlarından mezun olanlardan oluşmaktadır.

Halk/Yetişkin Eğitimi Doktora Mezunlarının Kurumsallaşma Durumuna İlişkin Görüş, Düşünce ve Deneyimleri

Halk/yetişkin eğitimi alanının yukarda resmedilen akademik yapılanması ve kurumsallaşma durumuna ilişkin görüşmelerden elde edilen bulgular bu çalışmada altı başlık altında değerlendirilmiştir.

1. Halk/Yetişkin Eğitimi Alanının Adlandırılması

Halk/yetişkin eğitimi alanının adlandırılmasına ve alandaki kavramsal değişim ve dönüşümün nedenlerine yönelik iki farklı bakış açısı olduğu söylenebilir. Birincisi, bu kavramsal farklılıkların siyasi bir yönü olduğu düşüncesidir. İkincisi ise, alan adlandırılmasındaki tarihsel süreçte yaşanan değişimlerin olağan karşılanması gerektiğidir. Halk/yetişkin eğitimi alanının farklı kavramlarla adlandırılmasını olumsuz olarak değerlendiren bu görüşlerle kavramlardaki değişimin bir perspektif dönüşümü ve paradigma değişikliğinin göstergesi olduğu vurgulanmaktadır. Yıldız (2018), 1980 sonrası sermayenin kontrolü altında şekillenen neoliberal eğitim politikalarının etkisiyle yetişkin eğitimi ve yaşam boyu öğrenme kavramının ön plana çıktığını halk eğitimi kavramının ise unutulmaya yüz tuttuğunu açıklamaktadır. Aynı şekilde Bağcı da (2015) MEB içindeki yapılanmada görülen değişikliklerin sadece bir tabela değişikliği olmadığını vurgulamaktadır. 1960 yılında Halk Eğitimi Genel Müdürlüğü adıyla MEB içinde kurumlaşan halk/yetişkin eğitimi alanı daha sonraki yıllarda Çıraklık ve Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğü, 2011 yılındaki Kanun Hükmünde Kararname ile Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü olarak değiştirilmiştir (MEB, 2018). Halk/yetişkin eğitimi alan adlandırılmasındaki değişimlerin normal olduğunu düşünen ikinci görüşe göre ise bu değişimler kaçınılmazdır.

Her ne kadar kavramsal değişiklikler zenginlik ve kaçınılmaz olarak görülse de bu durumun karmaşaya yol açtığı da vurgulanmaktadır. Katılımcılar alanın zaman içerisinde değişen kavramlarla üniversite sistemi içerisinde yer almasının alanı görünmez kıldığını, tanınırlığını azalttığını ve kurulan bağı zayıflattığını ifade etmektedirler.

Alan adlandırılmasında tarihsel süreçte yaşanan değişimler alanda çalışanlar için de karışıklık yaratmaktadır. Programda kayıtlı öğrenciler çoğu zaman hangi alanda eğitim gördüklerini tanımlamakta zorlanmaktadır. Bugün dahi doktora mezunlarının tez kapaklarına bakıldığında aynı yıl mezun olanlar arasında bölüm, ana bilim dalı ve program

olarak farklılıklar gözlemlenmektedir. Bu farklılıkların öğrenci ödevlerinde dahi görünür olduğu D14'ün ifadesinde yer almaktadır. Alan adı ve akademik yapılanmadaki farklılıklar araştırmacılar için alanda yapılan araştırmalara ulaşımı da zorlaştırmaktadır.

Katılımcılara göre akademik olarak farklı adlandırmalar alanın bilimsel yayınları, birikimi yanında akademik kadrosunu da olumsuz etkilemektedir. Bu durumun halk eğitimi ya da yetişkin eğitimi olarak kabul edilen geleneğinin oluşmasını engellediği ve alan dışına müdahaleyi açık hale getirdiği ifade edilmektedir:

...Bugün mesela değerlendirdiğim makalede art arda yazılan iki cümlede birisinde Hayat Boyu Öğrenme olarak geçiyor birisinde Yaşam Boyu Öğrenme olarak geçiyor çok yorucu da bir şey(D4).

...Şöyle hatta bizim alan disiplinler arası bir alan ama bu isim değişikliği ile beraber herkes hayat boyu öğrenmeci oldu. Hayat boyu öğrenme. Çünkü herkes... yapıyor bir şekilde (D14).

Halk eğitimi diye.. bölüm yapıldığı zaman burada çalışanların da halk eğitimi lisans, yüksek lisans ilişkisini daha çok görüyorduk. Adı hayat boyu öğrenme olduğu zaman bu farklı bir disiplin olmaktan çıktı başka alanların da bir anlamda istilasına uğradı, uğramasına neden oldu yani halk eğitimi iken evet yüksek lisans ve doktoranızı buradan yapmalı, doçentliğinizi buradan almalıydınız, ama bölüm adı hayat boyu öğrenme diye başlayan bir şekilde kurduğunuz zaman buna diğer alanların müdahalesi olması...yaşam boyu öğrenme kavramı çok geniş bir kavram. O nedenle diğerlerinin bu sürece dahil olmasını zımnen kolaylaştırıyor (D1).

Yetişkin eğitimi terimlerinin farklı kullanılmasının amaç ve görevleriyle ilgili kargaşayı artırdığını ifade eden Lowe (1985: 20), bu durumun akademik çalışma alanında da farklı anlamlara geldiğini belirtmektedir.

Görüşmelerde kavramsal durumdaki bu değişken durumun uygulama alanlarına da yansıdığını ve hem alan mezunlarının profesyonellik tanımlarını ve tanınırlığını hem de bunların sonucunda meslekleşme durumunu olumsuz etkilediği vurgulanmaktadır. Hem bir uygulama alanı hem de bilim dalı olarak zaman içerisinde farklı adlandırılmak, alanın dildeki anlamını da farklılaştırmıştır.

Halk/Yetişkin Eğitimi Alanında Lisans Eğitimi

Türkiye'de üniversite sistemi içinde halk/yetişkin eğitimi alanına ilişkin lisans programları yer almadığı gibi mesleğe başlamada gerekli olan yasal düzenleme de mevcut değildir. Halk/yetişkin eğitimi alanının bilimsel bilgisiyle yapılması gereken görevler örgün eğitim için yetişenler aracılığıyla yerine getirilmektedir (Uysal ve Yıldız, 2006).

Lisans programının olmaması kendine ait yöntem-teknipleri, hedef kitleleri ve yaygın çalışma alanları olan bir alanın göz ardı edilmesi anlamına geldiği ve hem akademik gelişim hem de

meslekleşme açısından gerekli olduğu ifadelerde yer almaktadır.

Lisans programları bir alanın üniversite sistemi içindeki yerini, geleceğe dair beklentilerini ve alandaki akademik personel yetiştirilmesinden bölüme ayrılan kaynaklara kadar etkilemektedir.

Eğitim fakültelerinde sadece bir dönemlik dersle yer alması ya da lisansüstü eğitimle sınırlı olması alanın gelişimi için yeterli olmamaktadır. Yaygın lisans bölümlerinin olmasının hem kadro sorununun çözümünde hem de alanın akademisyen ihtiyacının giderilmesinde etkili olacağı belirtilmektedir.

Ancak tüm bu gereklilikleri ifade etmekle beraber katılımcılar lisans programları konusunda bazı çekinceler de taşımaktadırlar. Öncelikle mezunların istihdam sorununa yönelik bir planlama yapılmadığı sürece lisans eğitime uzak durduklarını ifade etmektedirler.

İstihdam sorunu dışında katılımcıların bir diğer çekincesi de açılan programlarda yer alacak akademisyen kadrosunun alan dışı olma olasılığını yüksek görmeleridir. Halk/yetişkin eğitiminin toplumsal yarar esaslı yaklaşımını içermeyen lisans programlarının alanı güçlendirmek yerine zayıflatacağını düşünmektedirler.

...bölüm açılacaksa bir yerde gerçekten bu alanda yetişmiş kişilerin öncülük etmesiyle açılan bir bölüm olmalı diye düşünüyorum (D1).

Yetişkin eğitimi alanında doktora yapmamış, yetişkin eğitimi alanında doçent olmamış kişileri oraya doldurarak orada lisans programı açma riski var mı, evet var. Öyle bir şey olursa bu yetişkin eğitimi alanına çok büyük zarar verir, daha kötüye gideriz daha geriye gideriz ama bu koşulları sağlayarak ilk etapta bir kaç üniversiteden başlayıp giderek yaygınlaşabilir bu ama bu risk var mı var. Bu riski manipüle ederek bu riski minimize ederek bu alana ilgili lisans açılabilir.(D19).

Bu çekinceler nedeniyle lisans programlarının ya gerçekçi bir planlamayla sınırlı üniversitede ya da YÖK ile diyalog içinde farklı bir formülle yapılandırılabilceğini, bunun geçmişte örnekleri olduğu da ifade edilmektedir.

Diğer taraftan bazı katılımcılar halk/yetişkin eğitimi alanında lisans programları yerine lisansüstü programların olmasını daha fazla önemsediklerini ifade etmektedirler. Bazıları ifadelerinde halk/yetişkin eğitimi alanının lisansüstü programlarının farklı disiplinlere açık olmasının çok önemli olduğunu, farklı alanlarda yetişkin eğitimi yeterliliklerinin lisansüstü eğitimle kazandırılmasının mümkün olduğunu belirtmektedirler. Ayrıca dünya örneklerinde de çoğunluk lisanstan ziyade lisansüstü ve sertifika programları olduğunu ifade etmişlerdir:

..lisansüstü eğitim düzeyinde yapıldığı zaman çok farklı alanlardan gelen öğrencileri yetişkin eğitimi halk eğitimi yeterliliklerini kazandırabiliyor. Örneğin bölümümüzde tıp eğitiminden

sağlık eğitimine, mühendislikten çok çok farklı alanlardan gelenler var ve bu programlardan ciddi bir şekilde kendi kurumsal hizmetlerini yerine getirerek eğitimci olarak yararlı oluyor. O nedenle lisansüstü eğitimin en azında yüksek lisans düzeyinde eğitimin her kuruma açılmasına farklı alanlara açılmasına olanak tanıyor (D1).

Şimdi bu konuda dünya örneklerine bakıp konuşmak isterim. Dünyada lisans eğitimi olan da var üniversitelerde fakat büyük çoğunluğu master düzeyinde yapıyor. Şimdi bunun sebeplerinden biri yetişkin eğitimi hiç bir zaman tek başına bir alan değildir, uygulamada bile mutlaka ekip gerekir. Yani içinde psikoloğu, sosyoloğu olması gerekir yani bir aile eğitimi uyguluyorsan hem yetişkin eğitimci hem okul öncesi eğitimci hem psikolog hem psikolojik danışman ve rehberlik gerekir. Yani böyle birliktedir. Yetişkin eğitimi doğası gereği çoklu bir alan olduğu içinOnun için illa şart değil lisans olması (D9).

...yetiştirmenin birçok yolu var. İlla lisanstan yetiştirmeyebilirsin...(D12).

Bu ifadelerle göre mutlak lisans programı halk/yetişkin eğitimci yetiştirmede gerekli değildir. Alanın disiplinler arası eğitime uygun koşulları farklı meslek gruplarına da halk/yetişkin eğitimi uzmanlığı sağlamaktadır. Ayrıca lisansüstü eğitim ve sertifika programları sunan dünya örneklerinin incelenmesi gerektiği de ifadelerde yer almaktadır.

2. Halk/Yetişkin Eğitimi Alanında Araştırmalar

Akademik bir alanın gelişmişlik göstergelerinden biri de o alanda yapılan araştırmaların nicelik ve nitelik olarak düzeyi ile ilgilidir (Yıldız, 2004).

Alanda yapılan araştırmalarla ilgili olarak en çok kaynak yaratma ve mali destek yetersizliği sorununun varlığı dikkat çekmektedir:

.....Araştırmalar için belli kaynak gerekiyor. O zaman araştırmaları şöyle de sınırlayabiliyor. Kendi maddi olanaklarıyla bir tez yapacaksın bunun kapsamını vs. belirlerken her şeyi bir arada düşünüyorsun. O nedenle araştırmaların daha geniş çaplı desteklenmesini bir ihtiyaç olduğunu açıkçası düşünüyorum. Temel fonlama yani araştırmanın bir maliyeti var ve bu maliyetin karşılanması genelde lisansüstü öğrencilerin kendi özverili çabaları içinde gerçekleşiyor... Kaynak yaratma konusunda kısmen sıkıntı çektiğimizi söyleyebiliriz (D1).

Türkiye de ileri araştırmaları şey yapacak fonlar, kamu desteği çok zayıf ne yazık ki. Bursluluk sistemi maalesef yine öyle hiç yok değil belki ama çok cılız dolayısıyla bu alanda çalışmak isteyenleri de çok özendirici yollar da yok. zaten lisansüstü eğitime gelen öğrenciler, katılımcılar büyük ölçüde çalışıyor oluyorlar. Dolayısıyla daha özgürce ve daha rahatça çalışabilecekleri maddi koşullar ne yazık ki hiç yok. Çok değil hiç yok neredeyse. Bu çok önemli bir kısıtlama oluşturuyor tabii (D12).

Halk/yetişkin eğitimi alanında yapılan araştırmalarda kaynak yaratma sorunu tarihsel süreçte ve yapılan toplantılarda sıklıkla gündem olmuş bir durumdur. Araştırmalarla ilgili bir diğer sıkıntının da yine finansman kaynaklı etki ile çok az sayıda araştırma yapılıyor olması

Akademik Alanda Halk/Yetişkin Eğitiminin Kurumsallaşması

ve bunların da proje bazlı araştırmalar olmasıdır. Katılımcılara göre araştırmalarla ilgili diğer bir sorun da araştırma geleneğini oluşturamamak ve halk/yetişkin eğitimi alanının Avrupa Birliği projelerine terkedilmesidir:

...araştırma geleneği 1980'li yıllardan sonra yani bu AB proje bağlamına çok sıkıştırıldı ve o beklentilerle çok da fazla bir şey olmuyor yani. Siz bir araştırma yapacaksanız ona bir fon sağlayacaksınız vs. işte hani Avrupa birliği fonlarına falan başvurmanız gerekiyor. Halk eğitimi meselesi bir proje anlayışı çerçevesine indirildi. Projeler de daha çok AB'nin fonlandığı projeler ki bunun çok olumlu sonuçları olduğunu düşünmüyorum. Yani birçok araştırma var aslında yetişkin eğitimi alanı ile ilişkili AB fonladığı araştırmalar. Hani bunları araştırılabilir ne yapıyorlar dediğimiz zaman bile bir veri bulamıyoruz (D1).

Ayrıca araştırmalarda izin sorunu ve bakanlık verilerine ulaşma sorunları da yaşanmaktadır:

... doğrudan bakanlıkta anlamlı bir araştırma yapmak için bakanlığın verilerini kullanmak çok zor. O uygulama alanına müdahale ediyor. Nitekim kullanılacak araçlara kadar müdahale ediyor tabii bunlar büyük kısıtlar yaratıyor (D12).

...bakanlıktan araştırma izni alma konusunda istatistik sağlama konusunda çok fazla sıkıntı çekiyoruz (D1).

Araştırmalarla ilgili bir diğer sorun araştırma konuları ile ilgilidir. Bazı konularda yığılma olduğu bazı konuların birbirinin tekrarı olduğu, bazı konularda ise hiç araştırma yapılmadığı ifade edilmektedir:

bizim alanda katılımı ilgili ciddi bir yığılma var. Katılma çalışmalarıyla ilgili, sokak çocuklarının işte az çok doğrudan bizim alanla ilgili olmasa da yani eleştirel bir çalışma olması bakımından kıymetli ama o konuyla dolaylı olan da çok fazla çalışma var, yığılma aslında en çok bu alanlarda..HEM'lerde yapılan çalışmalara bakıyorum onlarında bir çoğu doğrudan katılma üzerine işte...hangi motivasyonda katılıyorlar hangi programları daha ağırlık veriyorlar...(D4).

....Bunlar çok değerli çalışmalar ancak özellikle bizim ülkemizde sanırım alanın teorik olarak gelişimine yönelik pek bir çalışma yok, yani evet, Türkiye'de çok bu alanda yapılan çalışmalar var. Yetişkin eğitimi alanında güzel bir tarihçemiz var ama akademik çalışmaların biraz daha farklılaşması gerekebilir diye hissediyorum. Daha fazla kuramsal çalışma olabilir, deneysel çalışmalar olabilir.... Bu şekilde alanın daha iyi belirlenmesi söz konusu olabilir (D13).

Araştırma konuları ile ilgili bir başka sorun ise yapılan araştırmaların doğrudan halk/yetişkin eğitimi alanı ile ilgisi olmamasıdır.

...bazen yetişkin eğitimindeki konular yetişkin eğitiminin temel konusu olmayabiliyor...hatta Mevlana gibi burası da hani gelen kendi konusunu farklı bir alanda da olsa yapıp gidebiliyor. Tezler yetişkin eğitim alanı içerisinde olsun istiyorum ama ister istemez zaman zaman bizim alanının çerçevesinde... yapılması çok daha belki uygun olmayan tezler de çıkabiliyor, çünkü bölümümüzdeki hocalarımız da farklı alanlardan olabiliyorlar, ilgi alanları farklı olabiliyor, öğrencileri farklı yönlendirebiliyorlar, yani tüm master ve doktora öğrencilerinin yetişkin eğitimi alanından gelmiş kişiler danışmanlığını yapamıyor. Yani onun için çok bu konuda bir şey söylemeye de çok fazla hakkım var mı onu da bilemiyorum açıkçası bir taraftan gerçekten sayımız az, öğrenci ilgileri de farklı olabiliyor (D3).

Halk/yetişkin eğitimi araştırmalarında araştırma yöntemleri konusunda da çeşitli sorunlar yaşanmaktadır:

...genel olarak yetişkin eğitiminde yapılan tezlerin yöntemsel olarak daha iyi olması gerektiğini düşünüyorum. o tabii ki bir yöntem bilimcilik, Freire'nin tarif ettiği yöntemcilik, bilimcilik anlamında nesnellik değil, çok da nitel araştırmalarda kullanılarak, nitel araştırmanın çeşitli yöntemlerini kullanarak biraz yöntem becerimizin artması, güçlendirilmesi gerektiğini düşünüyorum.... konudan ziyade yöntem olarak daha güçlenmesi gerektiğini düşünüyorum yetişkin eğitimi tezlerinin...(D6).

...biraz hani bu alanda da diyebilirim genel olarak bir yöntem, araştırma yöntemleri üzerine biraz daha geliştirici, zenginleştirici daha farklı yöntemleri devreye sokan daha farklı, biraz daha böyle bilimsel eksiklik olduğunu, kapatılması gereken bilimsel açık olduğunu düşünüyorum. Yöntem, araştırma yöntemleri aslında biraz daha bir eksik görüyorum ... ben kendim de içinden geçtiğim o tedrisatta öyle diyeyim. Bu yöntemler açısından biraz daha zenginleştirmek derinleştirmek önemli olabilir (D16).

İfadelerde de görüldüğü üzere alanda yapılan akademik çalışmalarda kullanılan araştırma yöntemlerinin geliştirilmesi ve çeşitlendirilmesi gerekmektedir. Araştırmaların kuram ve uygulama bağının kurulması ve araştırma yöntemlerinde çeşitlilik sağlanması önemli görülmektedir.

Halk/Yetişkin Eğitimi Alanında Doçentlik

Alanın akademik kurumsallaşmasında doçentlik alan belirlemeleri de önemli bir sorundur. Ülkemizde 1983 yılında Üniversitelerarası Kurul 16 bilim dalının eğitim bilimlerince doçentlik bilim dalı olmasına karar vermiştir ve bunlardan biri de “Halk Eğitimi”dir (Tezcan, 2011: 86). YÖK tarafından lisans programı kaldırıldığında halk/yetişkin eğitiminde doçentlik alanları da kaldırılmıştır. 1998 yılında ise “Eğitim Bilimleri” doçentlik alanı içine “Halk Eğitimi” de katılmıştır. Yükseköğretim sistemi içerisinde 2016 yılından itibaren, Üniversitelerarası Kurul (ÜAK) doçentlik alanı olarak, “Eğitim Bilimleri ve Öğretmen Yetiştirme” temel alanı Eğitim Bilimleri Bilim alanı içinde “Yetişkin Eğitimi” ve “Hayat Boyu Öğrenme” olarak iki ayrı doçentlik başvuru alanı belirlenmiştir (ÜAK, 2022). Uysal’a (2018) göre, u durum yaşam boyu eğitim anlayışından uzaklaşmışlığının göstergesidir. Çünkü hayat boyu öğrenme eğitimsel bir yaklaşımdır; bağımsız bir bilim alanı değildir. Halk/yetişkin

eğitimi alanında kariyer yapmanın geleneği oluşmuşken hayat boyu eğitim ya da hayat boyu öğrenme gibi bilim alanı olmayan yaklaşımlar sonucu yaşanan belirsiz durum alanın akademik özerkliğine ve bilimsel yaklaşıma uygun değildir (Uysal, 2018).

Halk/yetişkin eğitiminde doktora öğrenimi görenler, bilhassa alanda akademik çalışmalar yapanlar, doçentlik alan belirlemelerindeki bu duruma ilişkin yaşadıkları sorunları ve alanın geleceğine yönelik kaygılarını, tepkilerini dile getirmişlerdir.

Halk/yetişkin eğitimi alanında “hayat boyu öğrenme” adıyla doçentlik alanının sınırları belirsiz bu içeriğinin farklı alanlara kadro yaratma amacı taşıdığı düşünölmektedir. Buna ilave olarak katılımcıların, halk/yetişkin eğitimine ilişkin hiçbir çalışması olmayan kişilerin bu alanda doçentlik kadrosu alacağına yönelik endişeleri ifadelerinde yer almaktadır:

... hayat boyuna baktığım zaman şöyle bir şey görüyorum. Farklı alanlardan farklı kişiler. Yani teknolojidenden, yok yabancı dillerden bir şey. Bizim de akademide şöyle bir sıkıntımız var, yani bu bir problem (D9).

...senin yüksek lisansın yetişkin eğitiminden mi? Doktoran yetişkin eğitiminden mi? yetişkin eğitimi ile ilgili ne yazmışsın? Yok. sen ne diye doçentlik diye buraya geliyorsun. ... herkes kendini yetişkin eğitimci sayıyor. yaşam boyu öğrenme bizim alanımız diyor PDR'ciler.. dedim nerden sizin alanınız oluyor. Bu doçentlik alanı dedim ayrı bir doçentlik alanı. Siz nerdesiniz biz neredeyiz, ha siz bazı çalışmalarınızı yaşam boyu öğrenme perspektifine göre yeniden reforma tabi tutabilirsiniz...bizim alana gelirsiniz bilmem ne ama bu alan sizin alanınız değil dedim yani bu alanın sahipleri var Türkiye'de (D19).

Bu gelişmeyle beraber... çünkü bu doçentlik mevzusunda da çok net bir şekilde ortaya çıktı ki. Birçok farklı alanda ve bu alanda hiç çalışmamış yani buraya değip geçmeyen birisi de çok rahatlıkla bu alandan doçentlik alabilir. .Ama bir başka alandan alamazsınız. Bu alandan çıkıp da mesela ben eğitim bilimciyim diye eğitim programları bölümüne doçentlik için başvuramazsınız ama bu alan ne yazık ki hayat boyu öğrenmeyi bu biçimde kullanılmak için yani ara tampon bir şey alan olarak üniversiteler buraya rağbet ediyor, öyle görünüyor (D12).

Bu ifadelerde de açıkça göröldüğü üzere doçentlik ile ilgili alınan bu kararın hiçbir bilimsel açıklaması yoktur. Halk/yetişkin eğitiminde yüksek lisans, doktora yapmadığı gibi bu alanda hiçbir bilimsel çalışması olmayan kişilere kadro yaratmayı açıkça hedefleyen bu karar halk/yetişkin eğitimi alanının üniversitedeki varlığını tehlikeye atacaktır. Halk/yetişkin eğitimi alanının kadro ve araştırma alanlarını başka disiplinlere açık hale getiren bu karar, alanın asıl bilimsel çalışması içinde bulunan akademik personeli için kadro sıkıntısı yaratacaktır.

Alanın gelişmesi ve kurumsallaşmasına katkıdan ziyade bu durum alanın halk eğitimi felsefesini de görünmez kılan bir sonuca yol açacaktır. Doçentlikte iki farklı anahtar kelime olması kavram kargaşasına neden olmaktadır. Alana dair çalışma yapanlar doçentlik

dosyası oluşturmada karışıklık yaşamaktadır. Hayat Boyu Öğrenme doçentlik alanının olması alana dair çalışması olmayan alan dışı kişilerin bu alanda doçentlik dosyası hazırlayıp başvurusuna yol açmaktadır. Doçentlik jürisi oluştururken alan dışı akademisyenler görevlendirilmektedir. Bu durum alanın üniversitede yer alma şeklini belirsizleştirmiştir, adeta yok olmasına neden olacak bir girişimdir.

3. Halk/Yetişkin Eğitimi Alanının Akademik Yapılanma ve Kadro Durumu

Halk/yetişkin eğitimi alanında üniversitelerde yaşanan akademik yapılanma ve kadro sorunu sıklıkla vurgulanmıştır. Birçok üniversitenin eğitim fakültelerinde Hayat Boyu Öğrenme ve Yetişkin Eğitimi Anabilim Dalı açılması ve buralarda alandan akademisyenlerin yer almaması önemli bir sorun olarak görülmektedir.

...üniversitelerdeki akademik yapılanmaların yetersizliği meselesi en temel sorunlardan birisi. Şimdi bugün hayat boyu öğrenme ve yetişkin eğitimi adı altında birçok bölüm bulabilirsiniz ama bunların içinde gerçekten halk eğitimi alanında yetişmiş bu alanda doktora yapmış doçentlik yapmış çok az kişi bulabilirsiniz. Halbuki var, yok da değil ama bunlar sizin mezun ettiğiniz halk eğitimi alanında doktora verdiğiniz bir kişi gidiyor farklı bir alanda çalışıyor yani kendi akademik alanına uygun olmayan bir alanda çalışıyor...Yani bizim mezun ettiğimiz kişiler farklı alanlarda çalışıyor farklı alanlardaki kişiler üniversitelerin hayat boyu öğrenme ve yetişkin eğitimi başlığı .. adı altındaki bölümlerde çalışıyor. Yani akademik yapılanma çok kötü durumda (D1).

...akademide olması gereken insanların olmaması bence en büyük problem bu yani bakıyorsunuz açmışlar bölümü hani nasıl açtıklarını da gerçekten bilmiyorum.

Çünkü YÖK bölüm açma kriterleri var baktığımız zaman mesela bir bölüm açabilmeniz için o alandan mezun insanların olması gerekiyor... (D2).

.... alanda söz sahibi olan kişilerin alandan yani alanda olmaması demeyim ama mesela hayat boyu öğrenme bölümleri kuruldu... ama yetişkin eğitimi alanından kişiler yok oralarda ...(D3).

Üniversite sistemi içinde yaşanan bu kadrolaşma durumunun en çok etkilediği disiplinlerden biri olarak halk/yetişkin eğitimi alanı görülmektedir. Katılımcıların lisansüstü programları yürüten üniversitelerde halk/yetişkin eğitimi alanının kendi akademisyenlerinin sayısının az olması ve yeterli kadro açılmamasının yarattığı sonuçlarla ilgili ifadeleri aşağıda yer almaktadır:

Tabi alandan hocalar olmayınca doktora da açılmıyor doğal olarak. Aslında alan mezunu da veriyoruz. ... alandan doktoralı veriyor ama maalesef...(D8).

Yani ciddi bir alanın altını boşaltma, kadro sınırlamaları, verilmemesi, kadro verilmemesi... hani böyle sürekli böyle bir ağaç var belini vuruyorsunuz yani hani onun vuruyorsunuz.. vuruyorsunuz, başka ağaçlar yetiştiriyorsunuz yani oraya böyle güçsüzleştirerek(D6).

... Öğretim üyesi sıkıntımız çok fazla şu an alanda. Alan biraz şey kaldı bu konuda çok eksik kaldı öğretim üyesi...potansiyel anlamda bu alanı bir yerlere taşıyacak, Türkiye genelinde yaygınlaşmasını daha da önemli hale gelmesini sağlayacak daha fazla ihtiyacımız var bizim (D14).

Bölüm zor durumda, epey kadro sıkıntısı var. Kadro sıkıntısı peş peşe şeyleri getiriyor zaman içinde. Bir baskı oluşturuyor sürekli. Oradaki var olan insanların iş yüklerini artırıyor, yeni şeyler üzerine çalışmaları engelliyor. İnsanların bir zaman sonra sıkılmalarına, yorulmalarına, enerjilerini tüketmelerine neden oluyor falan. Yani bu problem devam ediyor. Bir süre devam edecek muhtemelen (D16).

Dolayısıyla zaten akademide olmak zor bizim için daha da zor, yani bizde kadro iyice az yani çok çok kısıtlı. Dolayısıyla akademik olarak halk eğitiminde doktora yapmış birinin üniversitede olması kolay değil (D17).

Katılımcıların bu ifadelerinden de anlaşılacağı üzere lisansüstü programlarını aktif olarak sürdüren anabilim dallarında yaşanan kadro sıkıntısı nedeniyle alan mezunları bu alanda çalışmamaktadır. Dolayısıyla mevcut bölümler akademisyen sıkıntısı içerisinde artan iş yükleriyle baş etmek durumunda kalmaktadır. Katılımcılara göre bu durum halk/yetişkin eğitimi disiplininin ihtiyaçlarından ziyade üniversitelerin kendi öznel ihtiyaçları gözetilmesinin sonucudur. Üniversiteler kadro ihtiyaçlarını karşılamak için bu anabilim dallarında istihdam yaratmaktadır. Katılımcılara göre halk/yetişkin eğitiminden lisansüstü çok sayıda mezun olmasına rağmen bu kadrolarda yer bulamamaktadır.

Çok sayıda anabilim dalının açılmasının halk/yetişkin eğitimi alanının ihtiyaçlarına yönelik bir durum olmaktan ziyade üniversitenin kadro sorunlarının çözümünde bir araç olarak kullanılmasıyla ilgilidir.

...üniversitelerdeki kadrolaşma o kadar farklı ki bu alana başka alanlardan sızmalar olabiliyor... ama maalesef yapılanma böyle üniversitelerde.. alan dışı sızmalar oluyor. Böyle olunca da alan gelişmez tabii.....bence işte anabilim dalları açılmıyor. Açılanlarda da alandan olmayan kişilerin yer alması bu alanın gelişmesini engelliyor...(D8).

... daha çok kadro problemlerini çözmek için kadro kaydırmak ve oradaki teknik düzenlemeleri yapmak için kullanılıyor. Yani işte YÖK önermiş hayat boyu öğrenme ve yetişkin eğitimi diye bir şey var. Bizde de burada kadro sıkışması var. Buraya bir böyle bir şey açalım böyle bir program açalım kadroyu oraya kaydıralım gibi. ...Sayı giderek artıyor aslında açılan programların oralarda çalışanların da işte aslında yetişkin eğitimcisi olmamasının da nedeni de bu herhalde öyle gözüküyor. Disiplinin kendi ihtiyacından kaynaklanan kadrolaşmalar açılan programlar değil bunlar daha çok oralardaki öznel ihtiyaçların ürettiği şeyler programlar ve kadrolar. Orada çok aramıyorlar muhtemelen yetişkin eğitim nedir diye çok bildiklerini de zannetmiyorum yaptıklarını (D16).

...çok ilgisiz yerde ilgisiz öğretim üyeleri ile bu anabilim dalları açılmış ki bunu şu amaçla kullanmışlar; norm kadro diye bir şey uygulamaya çalışıyor ya YÖK, norm kadro uygulamasını delmek için böyle bir anabilim dalı açıyorlar. Bu anabilim dalına hiç öğretim üyesi yok nasıl olsa diye alakasız diğer alanlarda kadro bulamamış öğretim üyelerini buraya dolduruyorlar. ...(D19).

...bölüm açılmasına izin veriliyor ama bölümün içine bakıyorsun kimya mühendisliğinden birileri olabiliyor inanamıyorum yani. Ben nerdeyse bütün üniversitelere CV göndermiş bir insanım. Birçok üniversiteye gönderiyorsunuz ama bir şekilde tercih edilmiyorsunuz yani...(D7).

Kadrolaşmanın bu şekilde gelişmesi, halk/yetişkin eğitimi alanında yapılan araştırmaları ve programlarda açılan dersleri etkilediği gibi halk eğitimi anlayışında da sapmalara yol açacağı düşünülmektedir.

4. Halk/Yetişkin Eğitimi Alanının Geleceği

Her ne kadar tarihsel süreç içinde yaşadığı yapısal değişiklikler üniversite sistemi içinde varlığını belirsizleştirse ve akademik özerkliğini etkilese de alanda öğrenim görenler çoğunlukla geleceğe dair umutlu beklentiler içindedirler:

... Ama tabii ki kürsü olarak halk eğitimi veya yetişkin eğitiminin geleceğinin eğitim fakültesindeki birçok bölüme kıyasla daha parlak ve daha açık olacağını düşünüyorum aslında. Yine de öyle bir iyimserlik var (D15).

Bunun gibi ifadelerde yer alan iyimserlik ve geleceğe dair umut halk/yetişkin eğitimi felsefesini de yansıtmaktadır. Hem ulusal hem de uluslararası boyutta eğitim eşitsizliklerinin arttığı ve giderek daha fazla kişinin temel eğitim imkanlarından yoksun kaldığı, dezavantajlı kesimlerin çeşitlenerek arttığı neoliberal iklimin tahribatına ancak bir halk eğitimi perspektifi çözüm olacaktır. Sayılan'a (2001) göre, yaşam boyu eğitimin geleceği halk eğitimi yaklaşımının yaygınlaşmasındadır. Halk eğitimi yaklaşımı; eğitimde güvence, herkes için ulaşılabilir eğitim olanakları yanı sıra kitlelerin hakları ve yaşamlarında, hayatlarının ve sorunlarının çözümünde söz sahibi olacakları toplumcu eğitim ve öğretim bakışıyla mümkündür.

Katılımcıların bazıları ise örgütlenme ve dayanışmanın yanında siyasal düzenin de değişmesi ve halk/yetişkin eğitimi alanına önem veren bir siyasal iklimin olması gerektiğini ifade etmektedirler:

Bu aslında bu döneme özgü bir daha etkili bir biçim olduğunu düşünüyorum. Sosyal örgütlenme düzeyinin. Bunu devam ettirdiği sürece genel koşullar toplumsal siyasal kültürel sosyal ekonomik meseleler de dönüştükçe Türkiye de bölümün de bunun üzerinden inşa edilmesi mümkün olabilir gelecekte (D16).

Türkiye'ye dağılan bu doktoralı, doçent ya da profesör olan gerçek yetişkin eğitimcilerin bağlarını koparmaması lazım birbiriyle.... gerektiği zaman bazı alanlarda güçlerimizi birleştirmemiz lazım... yani iki ya da üç üniversitede eğer yetişkin eğitimi alanında lisans ve lisansüstü programlar açılmaya başlanırsa toparlanır. İşte bu konuda bizim bağlantılarımızı koparmamamız lazım. Aslında bizim altyapımız var, derneğimiz var. dergimiz de var....yetişkin eğitimi Türkiye'de hak ettiği yere getirmek için gerekli olan altyapımız ve nitelikli yetişkin eğitimcilerimiz mevcut. Aslında nicelik olarak çok fazla değil ama nitelik olarak yüksek insan gücümüz var yani bu alanda. Uzmanlarımız da var...bunun için tabii siyasi bir dönüşüm de gerekiyor yani (D19).

D19'un yukarıda yer alan sözlerinde, alanın Türkiye'de hak ettiği yerde olması için gerekli olan altyapının mevcut olduğu yer almaktadır. Bunun için az da olsa alanda yetişmiş nitelikli insan gücünün olduğunu, derneğin ve derginin olmasının bu gücü artırdığını vurgulamıştır. 2011 yılında kurulan Yetişkin Eğitimi ve Yetişkin Eğitimcileri Derneği (YETED) akademik dayanışma ve alanın sorunlarına karşı örgütlü davranış geliştirebilmek amacıyla kurulmuş (Alica, 2018) ve birçok sempozyum ve çalıştay düzenlemiştir. Türkiye'de halk/yetişkin eğitimi alanında akademik nitelikli ilk dergi olan "Yetişkin Eğitimi Dergisi", YETED bünyesinde, Mayıs ve Haziran aylarında olmak üzere yılda iki kez dijital ortamda çıkan hakemli bir dergidir. İlk sayısı Mayıs 2018'de çıkan derginin amacı alanın akademik çalışmalarını paylaşabilmek, görünürlüğü artırmak, yapılan yayınları uygulamaya yansıtılabilmektir.

Derneğin alan mezunlarını bir arada tutan çatı olma amacını destekleyen görüşler, alan çalışanlarının örgütlü olmasını büyük güç olarak görmektedirler.

Gerçek yetişkin eğitimci diye tanımladığı alandan yetişmiş eğitimcilerin dört bir yana dağılmış halde olsalar da iletişimi koparmamaları ve güçleri birleştirmek için dayanışma içinde olması gerektiğinin altı çizilmiştir. Halk/yetişkin eğitimi alanının içinde bulunduğu bu dönüşüme karşı D11, örgütlenmenin önemine dikkat çekmekte ve bunun için de bu dönüşüme daha fazla kişinin karşı çıkacağı zeminlerin oluşturulması gerektiğini ifade etmektedir. Ayrıca yetişkin eğitiminin yeniden tanımlanan bir kavram içinde şekillendiğini dolayısıyla bu yapının içinde gerçek yetişkin eğitimcilere yer olmadığını vurgulamaktadır.

Halk eğitimi geleneğinin esasını; dini dogmalara karşı ilerlemeyi, cehalete karşı aydınlanmayı savunan laik ve aydınlanmacı yön oluşturmaktadır (Yıldız, 2021b). Dolayısıyla kurumsallaşma durumunu; yetişkin eğitiminde piyasanın taleplerine iş gücü yetiştiren,

insanı ekonomik rekabeti artırmada ekonominin bir girdisine dönüştüren insan kaynağı yaklaşımı yanında eşitlik, adalet ve eleştirel eğitimin halk eğitimi anlayışı (Bağcı, 2018, 2019) arasında bir çizgide değerlendirmek gerekmektedir. Bu bakış, hangi halk/yetişkin eğitimi yaklaşımının kurumsallaşması gerektiği üzerine düşünmeyi gerektirmektedir. Katılımcıların görüşmeler sırasında sık sık vurguladıkları perspektif farkı D16'nın açıklamalarında da yer almaktadır:

...iki damar var diyebiliriz yetişkin eğitimi alanında. Bir tanesi bu insan kaynakları yaklaşımı diyebileceğimiz bir şey. ..Bu aslında popülerleşen şey bu dünyada, yaygınlık kazanan şey bu. Eğer insan kaynakları perspektifine onay verirsiniz ve oradan devam eder içeriği oradan kurmaya devam ederseniz....önünün çok açılacağını düşünüyorum ben...

benim esasen değer verdiğim pozisyon yani o toplumsal yarar esaslı bir perspektif, toplumcu bir perspektif. Aslında değerini veren şey de o benim gözümde. Halk eğitimine ve yetişkin eğitimine. Kurumsallaşma problemi de buradan kaynaklanıyor ve diğer türlü bir kurumsallaşmanın da aslında çok aradığım bir şey olmadığını söyleyebilirim. Bizim kurumsallaşma dediğimiz şeyin böyle bir şey olmaması gerektiğine inanıyorum (D16).

D16'ya göre halk/yetişkin eğitiminde iki farklı yön vardır. Bunlardan ilki kamusal eğitimi önceleyen, eşitlik ve özgür düşünceden beslenen yaklaşım, diğeri ise neoliberal dönemin insan kaynakları yaklaşımıdır. Bu ifadelerden de anlaşılacağı üzere halk/yetişkin eğitiminin kurumsallaşma sorunlarının kaynağı bu iki farklı anlayış arasındadır.

Sonuç

Türkiye'de halk/yetişkin eğitimi alanı; 1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu ile belirlenmiş güçlü yasal dayanakları olan, Milli Eğitim Bakanlığı içinde örgün eğitimle birlikte merkezi ve taşra teşkilatlarında kurumlarıyla örgütlenmiş bir alandır. Aynı zamanda hem bireysel hem de toplumsal gerekliliğinin gittikçe arttığı bilinen halk/yetişkin eğitimi yıllardır akademik bir alan olarak da var olmuş ve çok sayıda bilim insanını yetiştirmiştir. Halk/yetişkin eğitimi alanının bu güçlü yanları olsa da akademik gelişimi ve kurumsallaşmasında ortaya çıkan sorunlar alanın gelişimini olumsuz etkilemektedir.

Halk/yetişkin eğitimi alanının akademik bir disiplin olarak gelişimini etkileyen sorunların özü; üniversite sistemi içerisindeki değişimlerin yanında neoliberal iklimin ürünü olan YÖK müdahaleleri, tahrip edilen kamusal eğitim ve piyasalaşma sonucu yükselen hayat boyu öğrenme anlayışıdır.

Halk/yetişkin eğitiminin bugün akademik bir disiplin olarak geldiği nokta üniversite sistemi

.....

içinde neredeyse görünmez olmasına rağmen içeriğindeki kamucu söylemi aşındıran bir boyutta yükseldiği de söylenebilir. Bu durum halk/yetişkin eğitimi geleneğini temsil eden üniversitelerdeki kadro sıkıntıları, mezunlarının alanda istihdam edilmemesi aksine alan dışından olanların halk/yetişkin eğitimcileri yetiştirmede ve akademisyenlerinin yeterlikleri ile karar vermede etkin rolleri düşünüldüğünde daha görünür olmaktadır. Kadrolaşmanın bu şekilde gelişmesi alanda yapılan araştırmaları, programlarda açılan dersleri etkilediği gibi halk eğitimi anlayışında da sapmalara yol açacağı düşünülmektedir.

Uysal'ın 2018 yılında birçok üniversitede açılan anabilim dalları olmasına rağmen çoğunluğunun kağıt üzerinde açık olduğu tespiti bu çalışmada da açıkça görülmektedir. Her ne kadar 28 üniversitede yer alsa da halk/yetişkin eğitimi alanından yetişen sınırlı sayıda akademisyen bu alanda kadro bulabilmiştir. Tarihsel süreçte lisansüstü programlarını kesintisiz sürdüren ve alana çok sayıda bilim insanı kazandıran üniversitelerin ise akademik kadrosunu geliştirme çabaları sonuçsuz kalmaktadır.

Halk/yetişkin eğitimi alanının akademideki tarihsel sürecinde bölüm/ anabilim dalı/ bilim dalı olarak yapılanması ve alan adlandırılmasındaki farklılıklar, akademik kurumsallaşmanın temel sorunlarından bir diğeridir. Aynı zamanda alanda yaşanan perspektif dönüşümün göstergesi olarak görülen bu farklılıklar akademik geleneğin oluşmasına engel olacak durumlardır.

Halk/yetişkin eğitiminin bilim alanı olarak gelişebilmesi ve kurumsallaşma ölçütlerinden bir diğeri de araştırmalarla ilgili sorunlarla ilgilidir. Tekin'e (1991) göre , destekleyici, özendirici, güçlü bir araştırma politikası ve araştırma sonuçlarının uygulamaya yansıtılabilmesi bilim dalı olarak gelişmenin gereğidir. Ancak yapılan görüşmelerde halk/yetişkin eğitimi araştırmalarında başta kaynak yaratma olmak üzere birçok sorun dile getirilmiştir. Buna göre araştırmalar için ayrılan bütçe yetersizliği ve sınırlı imkanlarla üretim, araştırma sayısını azaltmakta ve Avrupa Birliği fonlarıyla yapılan projeler çoğunluğu oluşturmaktadır. Araştırmaların kuram ve uygulama bağının kurulması ve araştırma yöntemlerinde çeşitlilik sağlanması önemli görülmektedir.

Halk/yetişkin eğitimi alanında doçentlik alanları ile ilgili durum akademik kurumsallaşma ile ilgili en temel sorunlardan birini oluşturmaktadır ve alanın akademik özerkliğine, bilimsel yaklaşıma ve akademik kariyer yapma geleneğine zarar vereceği düşünülmektedir.

Alan akademisyenlerinin görüşlerini almadan, dayatmacı ve diyalogdan uzak alınan kararlarla alan dışı akademisyenler tarafından açılan toplumsal yarar perspektifinden uzak

yetişkin eğitimi programlarının alanı güçlendirmek yerine zayıflatacağı endişesi duyulmaktadır.

Halk/yetişkin eğitimi alanının üniversitede kurumsallaşma durumu ve alanın geleceğine dair görüşlerde iyimserlik hakim olsa da üzerinde durulması gereken akademideki sorunların yapısal sorunlar olduğu ve alanın geleceğinde belirleyici olduğu gerçeğidir.

Kaynaklar

- Ankara Üniversitesi. (2022). Hayat Boyu Öğrenme ve Yetişkin Eğitimi Akademik Personel. <http://yboye.education.ankara.edu.tr/akademik-personel>. Erişim Tarihi 20.06.2022
- Alica, Z. (2018) . *Yetişkin Eğitimi İçin Bir Çatı: YETED*. Yetişkin Eğitimi Dergisi Çıkış Sayısı. <http://www.yetiskinegitimi.org/attachments/article/11/dernekten.pdf>.
- Bağcı, Ş. E. (2015). Türkiye’de Yaşam Boyu Öğrenme: Piyasacı ve Muhafazakar. *Mülkiye Dergisi Yıl 2015, Cilt 39, Sayı 3, 211 - 244, 23.10.2015* <https://dergipark.org.tr/tr/pub/mulkiye/issue/279/1298>
- Bağcı, Ş. E. (2018). <http://www.yetiskinegitimi.org/attachments/article/10/merhaba.pdf>
- Bağcı, Ş.E. (2019). Yetişkin Eğitiminin Geleceği Üzerine Serbest Düşünceler. Öğretmen Dünyası, Yıl:40, Sayı:470
- Bartın Üniversitesi. (2022). <https://w3.bartın.edu.tr/>
- Bilir, M. (2009). Yetişkin Eğitiminin Tarihsel Gelişimi. A. Yıldız ve M. Uysal (Ed). *Yetişkin Eğitimi: Kuramdan Uygulamaya*. (25-83). Ankara: Kalkedon Yayınları.
- Boğaziçi Üniversitesi. (2022). <https://ed.boun.edu.tr/tr/ma-program> Erişim Tarihi.20.06.2022
- Bülbül, A. S. (1987) Halk Eğitimcilerin Yetiştirilmesinde Üniversitelerin Yeri ve Rolü. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(2), 282-300 Erişim Adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/hunefd/issue/7835/103171>
- Büyükoztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2019). *Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Creswell J. W. (2017) *Nitel Araştırmalar İçin 30 Temel Beceri* (M. Özcan, Çev.). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Duman, A. (2005). Türkiye’de yaşam boyu öğrenme siyasalarını oluştur(a)mamanın dayanılmaz hafifliği. F. Saylan ve A. Yıldız (Ed.). *Yaşam Boyu Öğrenme (Sempozyum Bildirileri ve Tartışmalar)* (s. 31-44). Ankara, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü: Pegema Yayıncılık.
- Duman, A. (2007). *Yetişkinler Eğitimi*. Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Geray, C. (2002). *Halk Eğitimi*. Ankara: İmaj Yayınevi.
- Gözütok, F. Dilek. (1994) A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi Programlarının Değerlendirilmesi. Cilt: 27 Sayı: 2, 1994 DOI: 10.1501/Egifak_0000000346
- Yetişkin Eğitimi Dergisi/Cilt: 6/Sayı: 10/Mayıs 2023/Sayfa: 37-68**
Journal of Adult Education/Volume: 6/Issue: 10/May 2023/Pages: 37-68

Karasar, N. (2018). *Bilimsel Araştırma Yöntemi (Kavramlar, İlkeler, Teknikler)* (33.Basım). Ankara: Nobel Yayınları.

Kocaeli Üniversitesi (2022). <http://sbe.kocaeli.edu.tr>.

Lowe, J. (1985) *Dünyada Yetişkin Eğitime Toplu Bakış*. (T. Oğuzkan, Çev). Ankara: Unesco Türkiye Milli Komisyonu.

Marmara Üniversitesi (2022). <https://www.marmara.edu.tr>.

MEB. (2018). *Millî Eğitim Bakanlığı Hayat Boyu Öğrenme Kurumları Yönetmeliği*. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=24507&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5>

Merriam, Sharran B. (2018) *Nitel Araştırma Desen ve Uygulama İçin Bir Rehber* (S. Turan Çev. Ed.) Ankara: Nobel Yayınları.

Miser, R. (2016). *Türk Pedagoji Çınarı 50 Yaşında: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi*. A.Ü. Eğitim Fakültesi Yayını.

Okçabol, R. (2006) *Halk Eğitimi (Yetişkin Eğitimi)*. Ankara: Ütopya Yayınları.

Sakarya Üniversitesi. (2022). <https://www.sakarya.edu.tr>.

Sayılan, F. (2001). Paradigma Değişirken: Küreselleşme ve Yaşam Boyu Eğitim. *Cevat Geray'a Armağan*. (609-624). Ankara: Mülkiyeliler Birliği Yayınları: 25

Sayılan, F.; Yıldız, A. (2005). *Yaşam Boyu Öğrenme (Sempozyum Bildirileri ve Tartışmalar)*. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yayını No: 4 Ankara: Pegem Yayınları.

Sayılan, F. (2009). Küreselleşme ve Yetişkin Eğitimi. A. Yıldız ve M. Uysal (Ed). *Yetişkin Eğitimi: Kuramdan Uygulamaya*. (255-271). Ankara: Kalkedon Yayınları.

Tekin, M. (1991) Dünya'da ve Türkiye'de Halk Eğitimi Alanının Temel Sorunları. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 24:1:1-19.

Tezcan, (2011) *Atatürk ve Eğitim Bilimleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.

Uysal, M. (2018) Türkiye'de Akademide Yetişkin Eğitiminin Kurumsallaşma Sorunları. *Yetişkin Eğitimi Dergisi*. (1), 9-23.

Uysal, M.; Yıldız, A. (2006) Türkiye'de Halk Eğitimi/Yetişkin Eğitimi Alanının Kurumsallaşma Sorunları. *XV.Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi*. Muğla Üniversitesi Eğitim Fakültesi.

ÜAK.(2022).

Doçentlik

Yönetmeliği

<https://www.uak.gov.tr/Documents/docentlik/2022/2022-mart->

donemi/2022M_BilimAlanlariAnahtarKelimeler_01032022.pdf

- Yıldız, A. (2002). ‘Türkiye’de Yetişkin Eğitimi Araştırmaları: Amaç, Yöntem, Kapsam ve Eğilimler” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü
- Yıldız, A. (2004). Türkiye’deki Yetişkin Eğitimi Araştırmalarına Toplu Bakış, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 37(1), 78-97.
- Yıldız, A. (2018). Türkiye’de Yetişkin Eğitiminin Dönüşümü: Toplumsal Eğitimden Yaşam Boyu Öğrenmeye. *Türkiye’de Eğitimin Neoliberal Dönüşümü (AKP Dönemindeki Eğitim Reformlarının Politik ve İdeolojik Analizi) Der. İnal, K ve Akkaymak. (Çev. Demirci, A) Ankara: Töz Yayınları*
- Yıldız, A. (2021a). Modern Yetişkin Eğitiminin Batı’daki Gelişimi. M. Uysal, A. Yıldız, Ş. E. Bağcı, N. Korkmaz (Editörler) *Fevziye Sayılan’a Armağan*. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi. Yayın No.237. Sayfa: 23-47.
- Yıldız, A. (2021b). Osmanlı’da Modern Halk Eğitiminin Doğuşu. M. Uysal, A. Yıldız, Ş. E. Bağcı, N. Korkmaz (Editörler) *Mehmet Bilir’e Armağan*. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi. Yayın No.236. Sayfa: 27-57.
- YÖK. (2022). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi>. Erişim tarihi.20.06.2022